

Lapszemle.

„*A Neue kirchliche Zeitschrift*“¹ 1915. évfolyamának 5—12. füzete van előttünk. Röviden ismertetjük tartalmát.

Az 5. füzetben *Bachmann* F. erlangeni tanár tovább folytatja s be is fejezi a maga cikksorozatát Luther kátéiról. Azután ki kell emelnünk *Ihmels* feleletét Fischer lelkésznek a 4. számban közölt támadására az ő teológiája ellen. A mindig szorgalmas és nagy tudományú *König* bonni tanár vizsgálja még az elefantinei gyülekezetnek a monoteizmushoz való viszonyát, míg *Lueder* lelkész „Luthertum und Volkstum“ címen ír oly kérdésről, mely különösen érdekes a mi időnkben.

Folyóiratunk 3. számában Kaftan S. erős bírálat alá vette Steinmann, a hernhuti testvérközösség liberális teologusának tanát Istenről. A 6. füzetben most védekezik *Steinmann* „Theologie und Gottesglaube“ című értekezésében. A szerkesztőség készségesen megnyitotta előtte a lap hasábjait. *Boehmer* marburgi egyház történész e számba írt Augustinusnak „Confessiones“-eiről, melyeket ő nem „vallomásoknak,“ hanem „dicsőítéseknek“ fordít s ilyeneknek azután be is mutat. Ez a cikk aztán áttérjed a következő 7/8. kettősfüzetbe is. Ugyancsak ily hosszabb értekezés, mely a 6. és a 7/8. füzetre kiterjed az ifjabb *Althaus*, göttingeni magántanár dolgozata: „Unser Herr Jesus.“ A fiatal szerző baráti előszóbeli eszmecsereben is tárgyalt Bousset-vel, rendkívüli tanár — kollegájával annak „Kyrios Christos“ c. könyve tartalma felett s ezen eszmecsere eredményét a maga részéről összefoglalja dolgozatában, melyet a tábori lelkézszi szolgálata alatt fejezett be véglegesen. Az értekezés a tudományos ellenfelek sine ira et studio való tárgyilagos vitatkozásának igazi mintaképe. A 7/8. kettősfüzet egyéb tartalma még az eddigieken kívül *Meyer* göttingeni tanár cikke Luther 1528. évi tizparancsolat magyarázatáról s azután *Mahling* berlin tanár dolgozata: „Die johanneische Kirche, das ewige Evangelium und das dritte Reich.“

A 9. füzet első cikke *Dunkmann* greifs waldi tanártól való: „Das theologische Gewissheitproblem.“ Ezen cikkben a szerző kiindul a reformátoroktól és követi a kérdésünkben való állás foglalatást az egész azótai időn át s különösen a 19. században.

¹ Neue Kirchliche Zeitschrift herausgegeben v. D. Wilh. Engelhardt. Leipzig A Deichertsche Verlagsbuchhandlung Werner Scholl. Ára negyed évre 2 50 Mk.

Dunkmann természetesen elveti az erlangeni teologia felfogását s a maga részéről a Schleiermacher állásfoglalásához visszatérést s abból való kiindulást javasolja. De nem lehet állítani, hogy Dunkmann kritikája mindig igazságos és helyes volna. Frank álláspontjával pl. olyasvalamit cáfol, amit az nem képviselt. Azután saját felfogása megállapításában sem elég világos. Szóval Dunkmann a roppant termékeny s rém sokat író teologusokhoz tartozik, kiknek írásai éppen ezért megérik ezt értékükben. Ugyanezt kell itteni cikkéről is mondanunk. A 9. füzetben ír azután még *Wohlenberg* erlangeni tanár Jézus működése színteréről. *Kinast* nürnbergi lelkész hosszabb dolgozatot kezd a csoda kérdésére vonatkozó legujabb tárgyalásokról, mely csak a 12. füzetben ér véget. A szerző szól 1. az egyoldalú realistikus csoda felfogásokról 2. a criticistikus felfogásról. Itt a legkülönbélebb csodaellenes álláspontok kerülnek szóba. A 10. füzetben aztán folytatólagosan szó van 3. tapasztalati s a kijelentés teológiája ismeretelméleti csodafelfogásáról, míg a 11. s 12. füzet a tisztán vallási tapasztalat s kijelentés teológiája felfogását a csodáról előadja. Ez a cikksorozat igen jól tájékoztat ezen kérdés újabb tárgyalásai terén s a folyóirat igen értékes alkotó része. A 10. füzetben aztán *Grützmacher* erlangeni tanár is egy hosszabb s igen érdekes cikksorozatot kezd meg az ó- és az új- protestantismusról, mely szintén csak a 12. füzetben nyer befejezést. A 10. füzetben a probléma szellem- s teologia történeti fejlődését kutatja s kimutatja, hogy a 16—18 században, de még Schleiermacher sem igen ismeri még problémánkat. Az inkább az evolucionistikus világ- és történet felfogásban: Hegel, Schelling s Baur felfogásában gyökerezik. Azután kimutatja *Grützmacher*, hogy *Kliefoth*, *Vilmár* és *Stahl* is vártak egy új protestantismust, hogy azután a konfessionalis erlangeni teologia s különösen Frank felfogását a reformációról is vázolja. A 11. füzet a közvetítő teologia s különösen *Landerer*, majd *Schenkel*, *Strauss*, *Feuerbach* *Lagarde*, *Nietzsche* s *Hartmann*, majd a tiszta történet tudomány s *Ritschl* meg iskolája felfogását vázolja, míg a 12. füzet *Lang*, *H. Rothe*, majd *Dilthey* s az egyházjogászok után *Troeltsch* állásfoglalását ismerteti aki problémánkat ami napjainkban megújította. — Még meg kell említenem, hogy a 10. füzet még *Caspari* breslauer tanár dolgozatát kezd közölni *Jeremiás* prófétáról mint szónokról és önfgyelőről, a mely aztán a 11. füzetben véget ér. A 12. füzet *Kinast* és *Grützmacher* cikksorozatának befejezésén kívül még *Caspari* erlangeni tanár katechetikai cikkét hozza a hazáról s a hazaszeretetről, mely *Hauck*nak, lipcsei tanárnak 70. születésnapjára van ajánlva.

Ugyanazon kiadónál, mint a fenti folyóirat, jelenik meg a „*Theologie der Gegenwart*”¹ című kritikai lap. Az 1915. évfolyamnak 3—6 füzete van előttünk. A 3. füzetben ismerteti *Grütz-*

¹ Die Theologie der Gegenwart. Leipzig. A Deichertsche Verlagsbuchhandlung *Werner Scholl*. Évi 6 füzet ára 3.50 Mk.

macher münsteri tanár az ókort és a középkort tárgyaló egyháztörténeti irodalmat. A 4. füzetben Jordán erlangeni tanár jellemzi az ujkori egyháztörténeti irodalmat a reformáció óta. Az 5. füzet az ó testamentomi tudomány irodalmával foglalkozik; csakhogy szerzője ezuttal nem Sellin, hanem Wilke bécsi tanár, a 6. füzetben ismerteti Wohlenberg erlangeni tanár az új szövetségi irodalom legújabb termékeit. A könyvek ismertetése mindenütt s mindig rövid, szakszerű és kellőleg tájékoztat az utolsó év teológiai irodalma terén. Aki az utolsó év teol. irodalmát meg akarja ismerni, de nem tudja mind megszerezni s átdolgozni, annak ajánlhatjuk ezt a teol. irodalmi kalauzt, melynek útmutatása mellett aztán a legértékesebb műveket esetleg meg is szerezheti.

Dr. Daxer.